

**Dodatky, vysvětlivky**



## Dodatek I

### Právní úprava ve věcech hasičství v Prusku a Německu

Nejstarším zákonem regulujícím záležitosti ochrany před požáry na území Pruska, a tedy i Hlučínska, byl pruský požární řád z roku 1727 [13].

Podle všeobecného pruského zemského práva<sup>i</sup> z roku 1794 a zákona o policejní správě<sup>ii</sup> z roku 1859 byly úkoly ochrany před požáry plněny jako úkoly policie. Obce měly za povinnost obstarat ke zdolávání požárů technické vybavení a personál. Obyvatelstvo bylo do zdolávání požáru zapojeno zprvu prostřednictvím povinné hasičské služby, později cestou povinné hasičské jednotky, a ještě později cestou dobrovolných hasičských sborů.

Ustavování dobrovolných hasičských sborů v obcích podléhalo souhlasu příslušné policejní správy. Velitelé hasičských sborů a další funkcionáři tak měli často statut policejních úředníků.

Záležitosti ochrany před požáry se rovněž řídily pruským kompetenčním zákonem.<sup>iii</sup> Dle jeho ustanovení rozhodoval ve věci hasičstva provinční zemský sněm. Ustanovený provinční hasičský inspektor pomáhal hasičským sborům při výcviku, vydával odborné příručky, podporoval zřizování nových sborů a obstarávání nových stříkaček a podroboval je přezkoušení při přijímání.

Jako zajímavost je možné uvést např. to, že v roce 1887 byl vydán provinční předpis,<sup>iv</sup> který stanovil normativy pro výrobu pojízdných hasičských stříkaček s průměrem válce 100 mm a více. Tento předpis mimo jiné stanovil, že tlakové hadice musely mít spojky se závitem Schleswig-Holstein, aby byla umožněna spolupráce hasičských sborů. Má se zato, že to byla zřejmě první německá technická norma v oblasti požární ochrany.

Hasičská organizace v pruské provincii Schleswig-Holstein se stala od roku 1898 vzorem pruského ministerstva vnitra pro organizaci hasičstva v Prusku.

V roce 1898 vydal pruský ministr vnitra opatření<sup>v</sup> postihující další regulaci hasičských záležitostí. Byla upřednostněna dobrovolná

činnost před činností povinnou. Vydávání administrativních donucovacích předpisů postihovalo jen základní oblasti veřejného zájmu. Pro úřední uznání hasičských sborů musely tyto podle svých statutů býti k dispozici při požáru představiteli požární policie. Bylo rovněž stanoveno, že nově vznikající dobrovolné sbory musely být nejméně na stejné úrovni jako povinné hasičské jednotky. Velitel sboru byl do funkce úředně ustanoven. Sbory musely rovněž používat všeobecně předepsané označení šarží a přijat pro svého představeného pojmenování velitel (Kommandant). Významné volnosti se sborům dostalo v oblasti vnitřní organizace, řízení výkonu služby apod..

Vydáním pruského zákona o požární ochraně<sup>vi</sup> z roku 1904 došlo k další významné změně. Tento zákon totiž obsahoval mimo jiné i povinnost poskytnutí vzájemné pomoci při požárech. Na základě tohoto zákona byly v jednotlivých provinciích vydávány formou policejních nařízení pokyny pro velitele hasičských sborů, náčelníky odborných služeb a mužstvo. Povinnost hasičského sboru poskytnout sousedskou pomoc při požárech byla vymezena všeobecně do vzdáleností 7,5 km od zbrojnice, ve městech a městysích pak do vzdáleností 5 km od zbrojnice. Zákon rozlišoval hasičské sbory podnikové, dobrovolné a povinné. Každý hasičský sbor musel mít minimálně jednu hasičskou četou, která sestávala z družstva lezců, družstva obsluhy stříkačky, družstva zásobování vodou a družstva organizace a řízení.

Dalším legislativním předpisem, který upravoval záležitosti požární ochrany v Německu byl zákon o požární ochraně<sup>vii</sup> z roku 1933, který obsahoval jednak osvědčená ustanovení předchozích hasičských zákonů, ale zakotvil i ustanovení nová. Nově byla např. upravena povinnost vybavovat budovy hasícími přístroji. Zvláště požárně nebezpečné provozy musely mít v pohotovosti zásobu požární vody. V obchodních domech se požadovalo zřízení podnikové hasičské jednotky. Vlastníci automobilů měli za povinnost dát je k dispozici pro účely hašení požárů. Zákon rovněž poprvé stanovil zásady řízení hasebních a záchranných prací, a to jak všeobecně, tak ve speciálních případech, např. při požárech lesů, vřesovišť, luk a rašelinišť. Poprvé

rovněž reguloval povinnost věcného břemena vlastníků a uživatelů objektů a jejich nároky na náhradu škod. Policejní vyhláškou o vykonávání požárních kontrol byly zavedeny instituty hlavní a následné požární kontroly.

Okresní a provinční hasičská sdružení se stala veřejně právními organizacemi. Okresní hasičská sdružení pečovala o odbornou úroveň veřejných hasičských sborů prostřednictvím velitelských shromáždění a společných cvičení hasičských sborů. Provinční hasičský svaz měl za úkol zřizovat a udržovat provinční hasičskou školu, pečovat o preventivní ochranu a podporovat okresní hasičská sdružení. Byly zrušeny volby představitelů hasičských sborů a nahrazeny nacionálně socialistickým velitelským principem. Velitel sboru byl předsedou velitelské rady a byl, stejně jako velitelé čet a velitelé družstev, jmenován a odvoláván velitelem provinčního hasičského svazu, a to se souhlasem místního policejního představitele a okresního hasičského velitele. Ostatní členové velitelské rady byly jmenování a odvolávání velitelem sboru.

Zákon o požární ochraně<sup>viii</sup> z roku 1938 znamenal další průlom do německého hasičství. Hasičské sbory měly charakter přísně organizovaných, na velitelském principu řízených, říšsky jednotně utvářených policejních složek se státním dohledem. Profesionální hasičské sbory byly v komunální policejní exekutivě, dobrovolné hasičské sbory, povinné hasičské sbory a podnikové hasičské sbory se přeměnily na pomocné policejní síly. Hasičské spolky a sdružení byly zrušeny. Úkoly hasičských sborů byly rozšířeny o úkoly na úseku válečné protiletěcké ochrany (Luftschutz). Udržování hasičských škol se stalo úkolem provincií a zemí.

Tento zákon platil formálně až do 31.3.1948. Při nové výstavbě hasičských sborů bylo zavedeno zásadní oddělení hasičů od policie. Hasičské sbory byly opět převedeny do komunální péče. V některých spolkových zemích na ně byla přenesena rovněž činnost zdravotnické záchranné služby.

## Dodatek II

### K hasičskému hnutí na Hlučínsku a Ratibořsku do roku 1920

Prvním hasičským sborem na Hlučínsku byl spolek Freiwillige Feuerwehr Hultschin, jehož vznik se datuje ke dni 2. srpna 1881.

Druhý nejstarší sbor byl založen v Dolním Benešově. Jeho stanovy mají datum 6.6.1886. V roce 1886 byl založen i dobrovolný hasičský sbor v Sudicích. Na přelomu 19. a 20. století pak vznikly sbory v Zábřehu /1889/, Kobeřicích /1898/, Oldřišově /1899/, Velkých Hošticích /1900/ a v Kravařích /1900/ - viz tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 - Přehled dat založení vybraných hasičských sborů v okolí

Obec (česky)	Obec (německy)	Rok založení
Ratiboř (Polsko)	Ratibor	1858 <sup>ix</sup>
Opava	Troppau	1861
Hlučín	Hultschin	1881 <sup>x</sup>
Dolní Benešov	Beneschau	1886
Sudice	Zauditz	1886
Kobeřice	Köberwitz	1898
Oldřišov	Odersch	1899
Velké Hoštice	Groß-Hoschütz	1900
Kravaře	Krawarn	1900
Kouty	Kauthen (Krawarn)	1901
Ludgeřovice	Ludgersthal (Petershofen)	1904
Bolatice	Bolatitz	1905
Bohuslavice	Buslawitz	1905
Kozmice	Kosmütz (Hultschin)	1905
Štěpánkovice	Schepankowitz	1909
Třebom	Thröm	1909
Píšť	Sandau	1911
Chuchelná	Kuchelna	1919

V období vzniku hasičského sboru v Hlučíně byl hasičským velitelem ratibořského okresu Heinrich Dems z Ratiboře /od roku 1880/.

Všechny sbory byly součástí Hornoslezského svazu dobrovolných hasičských sborů Slezska, který byl založen 9. srpna

1876 v Myslowicích /dnes místo hasičského muzea v Polsku/. Na hasičském sjezdu v polském Zabzre se tento svaz osamostatnil jako Zemský svaz pro dobrovolné hasiče a záchranáře Horního Slezska.<sup>xi</sup>

V roce 1897 sdružoval tento svaz 59 sborů s 3 394 členy. Starostou Svazu byl od roku 1888 stavební inspektor Müller<sup>xii</sup>, jeho zástupcem byl provaznický mistr Jarosch, jednatelem učitel Bernard, zástupcem jednatele hornický pokladník Strysch a pokladníkem hornický revizor Radebrecht. Nejdříve byla sídlem Svazu Ratiboř, později Opole. Provinční hasičský svaz Slezsko-pruský měl v roce 1907 tři hlavní oblasti - Legnica, Opole a Wroclaw (Breslau).

První světová válka silně postihla hasičské řady. Mnoho členů se nevrátilo zpět z válečných tažení.

V roce 1915 měl Svaz slezsko-pruského hasičstva ve vládním kraji Wroclaw 13 zástupců, 19 krajských /okresních/ sdružení a 248 dobrovolných a 13 podnikových hasičských sborů mimo placené hasiče ve velkých městech. Svaz byl součástí Pruské hasičské rady<sup>xiii</sup> se sídlem v Berlíně. Hasičstvo Slezského Pruska bylo též začleněno do Německého říšského hasičského sdružení pro dobrovolné a zvláště organizované sbory.<sup>xiv</sup>

Z historie hasičství na Hlučínsku jsou známy i odkazy na existenci účelových sdružení obcí - např. ve věcech společného hašení /Kozmice, Darkovičky, Vřesina/. Týkala se těch obcí, které zřejmě neměly dostatek sil na provozování vlastního sboru.

- 
- <sup>i</sup> Allgemeine Landrecht für Preussische Staaten vom 1.6.1794
  - <sup>ii</sup> Gesetz über die Polizei-Verwaltung vom 11.3.1859
  - <sup>iii</sup> Preussische Zuständichkeitsgesetz vom 1.8.1883
  - <sup>iv</sup> Verfügung über die Anschaffung von Feuer-Spritzen vom 19.7.1887 (Amtsbl. S.481)
  - <sup>v</sup> Verfügung betr. die Regelung des Feuerwesen vom 28.12.1898 (MbliV 1899 S.6)
  - <sup>vi</sup> Gesetz betreffend die Verpflichtung zur Hilfeleistung bei Bränden vom 21.12.1904 (GS. S. 291)
  - <sup>vii</sup> Gesetz über das Feuerlöschwesen vom 15.12.1933 (GS S. 484)
  - <sup>viii</sup> Gesetz über das Feuerlöschwesen vom 23.11.1938 (RGBl. I S.1662)
  - <sup>ix</sup> V Ratiboři byl založen hasičský sbor ke dni 9.3.1858
  - <sup>x</sup> V Hlučíně byl založen hasičský sbor ke dni 15.8.1881
  - <sup>xi</sup> Landesverband für Feuerwehr und Rettungswesen in Oberschlesien
  - <sup>xii</sup> Stavební inspektor Müller byl zvolen do funkce starosty ještě v letech 1891, 1894 a 1897.
  - <sup>xiii</sup> Preussischen Feuerwehr-Beirat
  - <sup>xiv</sup> Deutscher Reichs - Feuerwehr - Verband freiwilliger und sonst organisierter Feuerwehr